PARAULES FERIDES

A imitació de la secció "Palabras moribundas" que s'emet al programa "No es un día cualquiera" de RNE, nosaltres també voldríem implicar als sedaviencs en la tasca de recuperació i depuració de la nostra llengua. Voldríem començar definint i treballant uns dels perills de qualsevol llengua, els barbarismes.

A la presentació del "Vocabulari de barbarismes" de la Conselleria de Turisme,Cultura i Esports (http://www.cefe.gva.es/polin/docs/voc_barbar.pdf) explica perfectament el que són els barbarismes: ***"Són aquells mots que provinents d'altres llengües, passen a emprar-se en un moment determinat pels parlants d'una comunitat lingüística i desplacen en l'ús paraules del propi patrimoni lingüístic".***

La llengua col·loquial és una de les vies més importants d'entrada de barbarismes, encara que no l'única. Les llengües en processos de minorització o de substitució lingüística són més sensibles a la introducció de barbarismes. Aquests empobreixen la llengua i poden contribuir a la seua desaparició. En el nostre cas, procedeixen majoritàriament del castellà, però també pot ser de l'anglès.

Ací teniu les paraules que us hem proposat al díptic i que el mestre Enric Valor ho explica perfectament al seu llibre ***"Millorem el llenguatge. Volum segon Ed. papers bàsics 3 i 4"***

"ALQUILER"

"Alquiler" no és correcte; l'ús d'aquest mot és innecessari, perquè en el nostre idioma i amb plena vitalitat existeix **lloguer**, paraula de procedència llatina (de "locàriu") i de perfecta derivació.

LLoguer s'ha dit des dels primers temps de la llengua, puix que ja trobem en documents del 1300 i en tota la literatura clàssica, i avui s'usa plenament a tot el País Valencià, en el Principat i a les Illes Balears.

Lloguer dóna ocasió a la locució Anar a lloguer (= viure en casa no propia), i al refrany Qui gasta més del que té, ha d'anar a lloguer, etc.

De la mateixa família que lloguer citarem:

Llogater, substantiu que siginifica "el qui usa una casa, pis, local de qualsevol tipus, pagant-ne el lloguer" (cast. Inquilino).

Rellogat, també substantiu, que s'aplica al "que viu en una casa, pis, etc., pagant-ne el lloguer al llogater" (cast. Realquilado). S'usa també com a adverbi de manera en frases com Viure rellogat.

Llogar, verb. Segons el sentit de la frase, pot significar "donar a lloguer" o "pendre a lloguer", i també "pendre algú al nostre servici" o posar-se u al servici d'un altre", com es veurà pels següents exemples:

-Vaig a llogar el pis que comprí l'any passat.

- El pis on visc és xicotet. Em tocarà llogar-ne un altre de més gran.

- Per a acabar això, hauré de llogar dos homes.

Llogat designa com a substantiu la persona que treballa per a un altre. És mot no massa usat avui en dia, malgrat ser més correcte que "empleat" i molt més expressiu. Exemple:

- L'home de la carnisseria no n'és l'amo: és un llogat.

NI "MADERA" NI "MAERA"

Aquest barbarisme tant estés avui en dia en bona part del País Valencià, no ha penetrat d'una manera absoluta en la capital. En realitat, hi coexisteix amb el nom correcte –**fusta**- que conserva una gran vitalitat entre la nostra menestralia i les nostres autentiques classes populars.

A la part meridional del País, va predominant el mot foraster "madera" sense la d intervocàlica –"maera"-. En aquelles comarques, fusta no és mot perdut totalment tampoc; s'ha reduït, simplement, el seu ús a una sola –secundària- de les seues significacions: "peça de fusta" (cast. "madero"). Es tracta, ara, de restablir-ho en tots els significats.

Fusta vol dir primordialment "substància dura i fibrosa que forma la major part del tronc i branques dels arbres i arbusts davall l'escorça". En segon lloc, té el sentit de peça d'aquesta mateixa substància, com hem dit més amunt –una fusta.

Aquest substantiu ha donat una pila de derivats:

Fustam o **fustatge**: "conjunt de fustes d'un edifici". Fustatge s'empra també per a indicar "cosa de fusta", "part de fusta d'una cosa" (en oposició al que tinga de ferro o altres materials).

Fuster i **fusteria**; mots de gran vitalitat que no necessiten explicació (cast. "carpìntero" i "carpintería")

Fustejar o **fusterejar**: "fer de Fuster", "treballar de Fuster".

El qui treballa en el bosc traient fusta (tala i pelada dels arbres, traure'ls a carregador, etc.) rep el nom de **fustaire** (cast. "maderero").

GRIFO

El Diccionari General defineix el significat del mot **aixeta** de la següent manera: "Tros de canó ajustat a l'extrem d'una conducció d'aigua o de qualsevol altre fluid, o adaptat a l'orifici d'un recipient, proveït d'una peça mòbil (generalment giratòria) la qual, segons la seua posició, intercepta el pas del fluid o permet que brolle".

En aquest mateix sentit usa el substantiu aixeta tot el poble valencià:

- Tanca l'aixeta.
- Vaig a posar una aixeta nova a la bóta.
- Les dones han deixat oberta l'aixeta de la Font.

Modernament, a les grans ciutats valencianes, com a conseqüència de la instal·lació de les aigües potables, ha començat a aparèixer el mot castellà "grifo". Però "grifo" no ha estat mai valencià ni ho pot ser (vegeu temes del capítol anterior on es parla de la o àtona final).

Ara bé: en l'edat mitjana sí que es va usar en tot el territori lingüístic nostrat un substantiu de la mateixa arrel que el castellà "grifo" (procedent de l'ètim "gryphus"). Aquest mot nostre medieval, sinònim de aixeta, era **grifó** (com veiem, amb accent en la o). El DCVB porta les següents cites on apareix aquesta forma:

"Manam-vos que trametats un destil.lador d'uns dotze cànters ab son grifó de coure". (D'un document de l'any 1398.)

"Un collar de les gerres ab lo grifó penjant d'or". (D'un document de l'any 1461.)

Es veu que el mot grifó ha continuat usant-se en alguna comarca, puix que modernament Joan Alcover l'empra amb naturalitat en un trevall dels Jocs Florals de 1909:

"Em el celler dels déus... amolla el grifó de la bota més selecta".

Aquesta duplicitat de denominacions és molt corrent en la nostra llengua, on vora els arabismes (aixeta ve de l'àrab) trobem el mot corresponent procedent del llatí, o del grec a través del llatí. Així, al costat del substantiu safanoria tenim pastanaga (o pastenaga), amb el mateix significat. Doncs bé: safanoria ve de l'árab "sfanària" i pastanga del llatí "pastinaca". Hi ha el cas de algeps (llatinisme arabitzat) i guix (directe del llatí "gipsu"), tots dos indicant el mateix conegudíssim material de construcció. (Com a dada curiosa, direm que en el valenciá meridional algeps és el de color més terros i guix el blanc.)

Així que, resumint, al brollador artificial de l'aigua i altres líquids descrit al principi d'aquest tema, direm **aixeta** (femení) o, en tot cas, **grifó** (masculí); però mai no li direm el barbarisme "grifo".

Si voleu saber més sobre...

Vocabulari de barbarismes :
http://www.cefe.gva.es/polin/docs/voc_barbar.pdf
Per rebre cada dia un mot:
http://rodamots.com
Castellanismes més freqüents:
http://www.uoc.edu/serveilinguistic/criteris/lexic/castellanismes.html
Amb bones paraules:
http://bibiloni.cat/ambbonesparaules/